

tömör, úgy hogy teljesen összefolyik; ez utóbbi jelenség ritkább. Eddig egy kezemhez került tojásnál sem voltam képes a foltoknak csak némileg is koszorúalakban való rendezkedését megállapítani. A vastagabb végen vannak ugyan fekete hajszálvonalak, de ez a viszony is csak esetleges. A tojások alapszíne zöldes, vagy világos-sárgásbarna színjellegűt visel, de csekély árnyalattal mindig halaványabb, mint az *Acrocephalus phragmitis* Bechst. tojásokon mutatkozik.

Egész világos, majdnem fehér alapszínű tojások felette ritkák s kivételes eltéréseknek tekinthetők. Az átetsző tojáshej színe is a fenvázolt színjellegű. A finom foltrajzolat kétféle szín: a hamvas szürke s az olajbarna vegyülete. Némely tojásnál a hamvasszürke némileg nagyobb összeérő foltokat képez. A tojások hosszátmérője 17—18,5^{mm}, harántátmérője 12,5—14^{mm}. Az általam le-mért tojások súlya 8,5 és 9,5 ctgm. közt ingadozott. A költés ideje több évi megfigyeléseim alapján ápr. közepétől jun. közepéig tart s bár túlnyomó részben a tojó végzi a költés feladatát, mégis ismerek eseteket, a midőn hím és tojó felváltva költöttek.

Fiatalon felnevelt fülemile-sitkék a fogság és szobaleledelhez könnyen szoknak, de a fogságban levők egyhangú dala, különösen a hímé, nem igen gyönyörködtet s a szabadban élőkét meg sem közelíti.

Cerva Frigyes.

A kakasmezű fácántyúkokról.

A kakasmezű fácántyúk nem ritka jelenség. A kakasmezűség esete tapasztalás szerint igen vén fácántyúkoknál szokott előfordulni és a legtöbb esetben az ivarszervek elsatnyulása következtében beálló meddőségnek (nemi képtelenségnek) az eredménye. Az oly pagonyokban, hol a fácántyúkok túlságos kiméletben részesülnek s évente csak nagyon kevés kerül lövés alá belőlük, különösen gyakran találkozunk a mezenek ily paradoxon eseteivel, mert az ily helyeken egyes tyúkok aránylag igen magas kort érnek el. Egyébiránt a kakasmezűség nemcsak a vadon tenyésző, de a mesterségesen tenyésztett fácánok közt is elég gyakori jelenség. Az ily mezű tyúkok első pillanatra fiatal, még tökéletesen ki nem fejlődött és ki nem színesedett kakasoknak látszanak, azonban behatóbb szemle után a jóval kisebb testalkat, halaványabb színezet, jelentéktelen szemrözsza és kivált a sarkantyúk hiánya fölvilágosítanak a dolog mibenállása felől, mert ezek a külső jegyek csálhatatlanok és mindig tyúkra vallanak, a mit a bonczani adatok is minden esetben igazolnak. Általában a tollazat hasonlósága — a kakasmezű tyúkot a kiszínezett fácánkakassal összehasonlítva — sohasem tökéletes, csak kisebb-nagyobb mértékben föllépő hasonlóságról lehet szó, mihez a kakas tollazatán elömlő jellegzetes fémfény járul; a fark azonban majdnem tökéletesen kakaszerű s oly hosszúra nő, hogy nincs vadász, ki röptében a kakasmezű fácántyúkot — épen a hosszú farka miatt — kakasnak ne tartaná, illetve össze ne tévesztené a kakassal. Főntebb említém, hogy a kakasmezűség öreg tyúkok tulajdonsága és a tudomány is azt vallja, hogy kizárólagosan az öreg tyúkok öltenék csak fel a kakas ragyogó mezét. Folyó évi november hó 20-án gróf *Desseffy Dénes, Alajos és Béla* urak küldtek nekem tudományos vizsgálat czéljából (e helyen is fogadják érte hálám kifejezését!) egy kiválóan szép és szokatlanul erős kakasmezű fácántyúkot, mely királytelki uradalmukban november hó 19-én tartott nagy vadászat alkalmával lőtt fácánok közt találatot. Ez a kakasruházatú fácántyúk-példány azért felette érdekes, mert egyenesen megczáfolja a tudományt azt az állítást, mintha a kakasmezűség kizárólag csakis az öreg tyúkok sajátja volna. — Ugyanis ez a példány — mint tüzetes vizsgálatom folytán kitént — egy bár teljesen kinőtt, kitollazott, azonban *idei*, tehát teljesen *fiatal* példány volt.

Lakatos Károly.

VADÁSZAT.

Az apróvad befogása s kamarákban való átteleltetése.

Hogy a tenyésztésre szánt fácán- és fogolyállomány jobban biztosítható a télen át való eltartás által, szokás a fentartott állomány egy részét a zordonabb időjárás beállta előtt befogni s e czélra berendezett kamarákban s ketreczekben átteleltetni. De vérfelzárkózás szempontjából más vidékre való szállítás végett is szokták a fácán és fogoly befogását eszközölni.

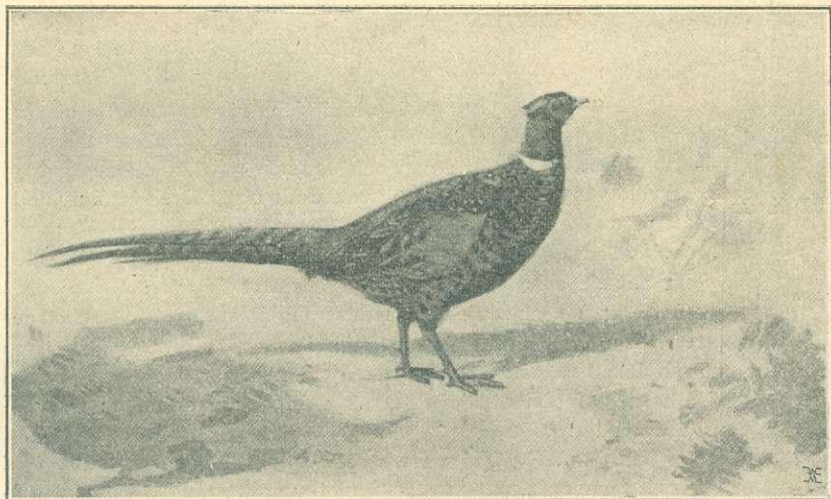
A *fácánbefogás* legelterjedtebb módja a *csapóval* való befogás. Kétféle csapót használnak e czélra, az egyik a *félszer-csapó*, a másik a *csapóháló*. Utóbbi négyezett faráma, melyre lazán s kissé redősen, háló van alkalmazva. Ez a készség rézsútosan álló léctámasztóra, vagy kerek, vékony rúdra támaszkodik (ha fel van állítva — helyesebben támasztva), melyet ha a hozzákötött erős zsinog, vagy vékony kötéll segítségével kirántunk a ráma alól, a készülék lecsapódik s az alatta levő fácánokat leborítja. — Ez a praktikus fogóeszköz hordozható lévén, a szükséghez képest bárhol felállíthatjuk. Fogásra állítva, szemes eleséget hintünk alá s arra vigyázunk, nehogy a lecsapódó háló fakerete fácánt érjen s azt agyonüsse, miért is csak akkor rántjuk ki a peczket, ha a madarak lehetőleg már a háló középpontja alá kerültek. A peczkek (vagyis támasztó-fára) kötött zsinognak jó hosszúnak kell lenni, hogy a háló kezelője kellő távolságra helyezkedhessen el (persze jól fedő búvóhelyen) a hálótól. A *félszer-csapó* (vagy egyszerűen *csapó*) állandó berendezésű fogóeszköz a fácánok etetőhelyén, illetve az etető fölé alkalmazva és körülbelül oly nagyságú, mint maga az etető; áll pedig hámozatlan 4—6 cm. átmérőjű dorongokból, melyek úgy illesztendők össze, hogy azok egy rendes, az etető hossz- és oldalterjedelmének megfelelő négyyszöglet képezzenek, vagyis egy olyan négyyszögletes rámat, mely a már ismertett *csapóháló* keretének megfelelő. Ugyanez avultas fenyőléczekből is összeilleszthető. — Ennek a négyyszögletnek felső részére vastag vászonfedőt alkalmazunk (rászögezzük), melynek közepén jobbról és balról egy-egy zsinoggal beköthető olyan nagyságú lyukat vágunk, hogy azon a fogott fácánt akadálytalanul ki lehessen venni. Az etetővel szemben építjük a megfigyelő gunyhót. Ennek a gunyhónak akkorának kell lenni, hogy az egy embernek álló és fekvő helyzetben megfelelő nagyságú legyen. A gunyhó talaja szalmával vastagon befödendő, hogy kényelmes, illetve puha aljúl szolgáljon a befogással megbízott egyéneknek, ki kénytelen néha órákat hasonfekve tölteni és fedetlen talajon könnyen áthülhet. A gunyhó nádból, zsúpszalmából, de szükség esetén kukoricaszárbból is építhető; hátsó felén egy kis bejárót szalma-ajtóval kell rá alkalmazni, elől pedig (nem igen magasán a földtől) egy oly nagyságú lyuk hagyandó rajta, hogy azon át az etetőn történtek megfigyelhetők legyenek. Ezen kis ablak-féle nyílás alatt

vezetjük be a gunyhóba a csapó zsinegét, melylyel a támasztó-fa (peczek) elrántását eszközöljük. — A fáczánok befogását már október vége felé meg lehet kezdeni, de fogjuk akkor — a szükséghez képest tehát előbb is, — a mikor a viszonyok arra utalnak bennünket. A mi a befogási eljárást illeti, az alig szorul valami bővebb magyarázatra. A befogó az etetőre tiszta búzát, vagy kukoriczát hint, azután (vagy megelőzőleg) a rántózsineget a gunyhóba bevezeti s elhelyezkedik a gunyhó belsejében és bevárja, míg az éhező fáczánok az étető, illetve a csapó alá jönnek; ha ez megtörtént, a zsineg segítségével elrántja a csapófeltámasztó-peczket, miáltal a csapó lecsapódik s az alatta levő fáczánok fogva maradnak. Következik ezután a madarak kiszedése a csapóból (a vászontető nyílásain keresztül), melyeket kézügyben levő zsákokban helyez el a befogó s eközben nagy gondot fordít arra, hogy a kiemelés és behelyezés nagy vigyázzal történjék, a vad szárnyát, vagy lábát ne törje, ne igen vergődjék s tolla (kivált farka) ki ne szakadjon. Legjobb a megfogott vadat lábainál fogva kiemelni s a másik kézzel szárnyait nyomban lefogni, ügyes, gyors mozdulattal. Az elrakásra használt zsáknak akkorának kell lenni, hogy abba legfeljebb 8—10 fáczán férhessen. Sokat nem szabad összezsúfolni. Végül, ha a befogásnak vége van, a gunyhóból egész csendben távozunk s a fogott fáczánokat nagy óvatosan beszállítjuk a teletető kamrába. Megjegyzendő, hogy a *félszercsapó* egész éven át felállítva marad, hogy a fáczánok számba se vegyék (teljesen megszokják); a peczekzsineg azonban csak fogáskor kötendő a támasztó-fára s vezetendő be egyszermind a gunyhóba. — Szokták még a fáczánokat *sövény-* vagy *gyaloghálóval* is fogni azon módon, mint a foglyokat, csak hogy a fáczánokra készült e nemű hálónak magasabbnak kell lenni, mint a fogolyfogásra készültnek. A gyaloghálóval való fogást nyáron, vagy ősz elején gyakorolják szélcsendes időben a reggeli, vagy esti órákban oly helyeken, hol a hálókat kellő fedezet alatt (jól elfödve) lehet fölállítani, t. i. takarmány-földön; a hálóba azután a fáczánok behajtatnak. — Ha a szükség úgy kívánja, a befogott fáczánokból a számfelletti kakasokat letarkózzuk; ellenben a tyúkokat a teletetőbe szállítjuk, hol a tavaszi kibocsájtásig maradnak. Megjegyzendő azonban, hogy többszörösen bebizonyosodott tény az, miszerint azok a tyúkok, a melyek a szabadban telettek át, sokkal alkalmasabbak a továbbtenyésztésre, mint azok, a melyek kamrákban telettek át. A vadon tenyésztés eme kétségtelen előnye daczára, a télire való befogásnak még mindig túlnyomó számban vannak hívei s annyiban nem is indokolatlanul, mivel ily módon, bármily rossz tél esetén is, legbiztosabban rendelkezünk a tavasszal kibocsátandó törzsállományyal.

A *fogoly befogása* s kamrában való átteleltetése az oly területeken, a hol e kedves szárnyas csenderesekben, apró erdő-részletekben, fenyő-csoportokban, vagy bokrok által védett kis etető-félszerek alatt a zord és havas időben menhelyet és táplálékot talál: nem annyira indokolt, mint oly helyeken, melyeken a csenderesek és erdőcskék egymástól távol lévén, a vad a síkmezőn csak kukoriczatarlón, a határ- s árokmenti fasorok szórványos gyökérhajtásai alatt, csicsóka-vetés, vagy legfeljebb vadkender-csoport és egyéb gaz között találván búvóhelyet, rendes tanyája gyanánt a gyorsan emelkedő őszi vetéseket csak tavasszal keresi fel. A törzsállomány biztosítása céljából történő befogása a fogolynak október vége felé veszi kezdetét. A befogást különféle hálókkal

szokás eszközölni, de hóban *fogoly-fogó dúczot* is használnak. — Oly helyeken, hol a fogoly bőségben van, a legalkalmasabb háló az u. n. *magas háló*, miután e hálóban fogott szárnyas kevésbé sérülhet meg, mint más hálóknál, mi a tenyésztés céljaiból történő befogásoknál igen figyelemre méltó; de másrészt ajánlatos e háló már csak azért is, mert legbiztosabban vezet eredményre. Ez a háló különben egy könnyű szövetű, 4—8 cm. átmérőjű hurokzattal (szemmel) készült, 25—30 méter hosszú és 6—9 méter magas fogóeszköz, mely zsinórok segítségével póznákra lesz lazán kifeszítve, oly módon, hogy közepe egy mély öblöt képezzen a foglyok befogására. Bővebb leírását, valamint készítési módjának ismertetését mellőzöm, mert úgy sem lehet azt leírásból elsajátítani, sem pedig a vele való bánásmódot gyakorlati útbaigazítás nélkül megtanulni. A hol szükség van rá, ott ügyis tudnak vele bánni, vagy legalább van a személyzet között olyan, a ki tud s útbaigazítást adhat; egyébként pedig az ily hálókat már összes felszerelésükkel együtt készen kaphatók a hálógyárakban. A továbbiakban tehát csakis a dolog praktikus oldalára fogok kiterjeszkedni. — Ha ezzel a *magas* (vagy *álló*) hálóval fogni akarunk, akkor legalább is 5 ily hálóra van szükségünk. Fogásra legalkalmasabbak a ködös, borús és szélcsöndes napok; verőfényes idővel nem igen számíthatunk sikerre s ilyenkor praktikus hálózó nem is igen próbál szerencsét, vagy legfeljebb estefelé kísérletezik. Ép oly sikertelenek a háló használatára nézve a szeles, zivataros napok is. — A hálókat használatkor ott állítjuk fel, a merre valószínűség szerint a felrebbent foglyok szállani fognak s mivel köztudomás szerint azok legszívesebben szél ellen repülnek, e körülményre különösen anyílt mezőkön nagy súlyt kell fektetni; míg ott, hol kisebb ligetek, berkek, vagy remizek találhatnak, erre kevésbé kell ügyelnünk, mert ily vidékeken majdnem kivétel nélkül ezekbe szoktak behúzni a hajtásban felvert csapatok. Ha a háló megfelelően felállított s a felvigyázók s a hálóba került szárnyasok kibontására kirendelt segédek elfoglalták helyeiket, azaz a háló-fal két végén és a közepén egy-egy ember lehalsalt: kezdetét veszi a *hajtás* s a foglyok a közelben fekvő vidékről félkör alakban felállított hajtókkal a háló felé szoríttatnak. Megjegyzendő azonban, hogy a siker érdekében se a sok hajtó, se a sok vizsla nem szükséges, sőt jobb az utóbbiakat teljesen mellőzve, hajtófiukkal helyettesíteni, melyek néhány vadász kíséretében s felügyelete alatt nagy kerülőt téve, körülfogják a kér-

déses területet s a felállított háló-fal felé haladva, egymástól egyenlő távolban s egymást meg nem előzve, egy vonalban lassan előre nyomulnak. Mihelyt egy fogoly-csapat felrepül s beesett a hálóba, a hálószárnnyakon fekvő segédek azonnal felugranak, ledöntik a hálót, melybe a foglyok kerültek, a megfogott szárnyasokat pedig gyorsan kibontva, azokat alkalmas zsákokba, vagy szállító eszközökbe elzárják. Igen természetesen, míg ez történik, addig a hajtás szünetel s míg a ledöntött háló újra felállítva s ha rendetlenségbe került: megigazítva nincs, a vezénylőknek a jelt a hajtás továbbfolytatására megadni nem szabad.

(Folyt. köv.)

Feleletek szerkesztőségünkhöz intézett szakkérdésekre.

Az őz üzekeedéséről. (Cs. J. úrnak) Az őz üzekeedési (párosodási) ideje *julius közepén kezdődik, augusztus közepéig tart*; azonban november vége felé és decemberben az őzek egészen olyan viselkedést mutatnak, mint rendes üzekeedési idejükben (julius, augusztus), a mennyiben a bakok a sutákat folyton hajtják; ez okból a vadászok egy része azt

hiszi, hogy ez a valódi üzekeedés, nem pedig a nyári, sőt szakönyvekben is találkozunk efféle állítással, kivált a régiekben, — tényleg pedig úgy áll a dolog, hogy a téli üzekeedés okát, célját mindezeideig senkinek se sikerült kikutatni. Ez rejtély, mint a hogy sok rejtélyest találunk az őz életében más tekintetben is. — Arra nézve, hogy a megtermékenyítés valóban mikor történik, — hosszú ideig képezte a vita tárgyát s a zoológusok erre nézve már csak azért sem tudtak megállapodásra jutni, mert a legszakképzettebb anatómusok sem voltak képesek az állítólagos téli megtermékenyítés bizonyítékait kimutatni, — másrészt pedig természetellenesnek, igazán felfoghatatlannak látszott, hogy az őzsuta julius végétől következő év május végéig lenne vemhes! Pedig úgy áll a dolog. *Bischoff* giesseni tanárnak sikerült ezt 1847-ben megállapítani — illetőleg azt, hogy a termékenyítés nyáron történik és a megtermékenyített peték decemberig nagyságváltozás nélkül maradnak a méhben. Szóval a julius-augusztusban megtermékenyített pete december végeig teljes nyugalomban van az őz méhében, minden látható fejlődés nélkül teng és csak azután (e hó végén) kezd az ébreny rohamosan fejlődni, épen úgy, mint a többi állatoknál rövidre a megtermékenyítés után. A tudomány tehát a kérdést a nyári

üzekeedés javára döntötte el, — de a petéknek e hosszú nyugalalmát okadatolni, sem céljára nézve indokolni eddig még nem sikerült, a mint nem sikerült sem okát, sem célját a téli üzekeedésnek földeríteni. A mellett, hogy csakis a nyári üzekeedés termékeny: a *Bischoff* által annak idejében felhozott nyomós érvek egyike az volt, hogy az őzbakoknál csak ebben az időben talált spermatozoidokat. Csakhogy *Sigismund* med. dr. gynokológus és *Schwarz* tanár, valamint a marburgi egyetem anatómiai tanára *Strahl* 1893. és 1894. december, illetve január havában frissen lőtt bakok ondóvezetékeiben, illetve a mellékherékben, szintén talált életképes spermatozoidokat. Ezzel tehát a nyári üzekeedésen kívüli fogamzás (illetve termékeny fedezés-) lehetőség valószínűvé vált; hanem ezzel szemben az a kérdés merül fel, vajjon a suták fogékonyak-e ilyenkor a termékenyítésre? Mindenesetre meglepő, hogy ujabban a téli hamis üzekeedés ideje alatt észlelt *tényleges fedezésekről* szóló adatok egyre szaporodnak; én sokszor olvasok ily megfigyelésekről a német vadászati szaklapokban, holott régebben egyenesen tagadásba vették, hogy a kései üzekeedések alkalmával fedezések történének; de sőt a sutáknak *rendkívüli időben való elléséről is vannak itt-ott feljegyzések a vadászirodalomban*; ennél fogva úgy látszik, még tüzetesebb tanulmányozásra érdemes ez a rejtélyes kérdés s bizony nagyon hálásak volnánk a mi tudós barátunk: *Méhely Lajosnak*, ha az ügy mibenállásának kiderítése végett ezt tanulmány tárgyává tenné.

— s.

A pásztás vadásatról. (Sz. L. úrnak). A *Diezel-Mika* féle vadász munkában a hajtóvadásokról igen kimerítő leírások vannak; ugyanott a *cseh- vagy pásztázó vadászat* is bőven van tárgyalva. Ez a vadászati mód a vadnak azon az ismert szokásán alapul, hogy ha felriasztjuk, egy darabig előre szalad s azután mindenképen igyekszik visszatérni oda, a honnan elindult. És ez főképp a nyulakra áll, melyek kezdetben a legnagyobb gyorsasággal menekülnek a közeledő ellenség elől és egyenesen előre szaladnak, de 600–800 lépésnyire megállnak, neszelnék, ide-oda futkosnak és azután, daczára, hogy a puskások vonala feltartóztatatlanul közeledik, a puskások közt igyekeznek visszatérni, hogy tanyájukra visszajussanak. Ennek megfelelőleg a vadászok és hajtók felállítása úgy történik, hogy a puskások megfelelő hosszú arcvonalba szakadatlanul előre nyomulnak; a két hajtóvonal ezzel derékszöveget képez s szintén egyenletesen mozog egyenesen előre (*U*-betű alakban), mint az ábra mutatja:

Mihelyt a puskások vonala 300–400 lépésnyire haladt, beáll a pillanat, melyben az első visszatérő nyulak megérkeznek;